

Răspântie din Văleni (Desen de Elena Brătescu)

Așezămintele mele

Așezămintele mele din Vălenii de Munte sunt o lecție nu numai pentru cine stă acolo să le asculte, ci pentru întreaga această societate românească ahtiată de ajutoarele bugetului, după ce s'a aservit inițiativelor oficiale, de obicei false și schimbătoare.

Ele au răsărit dintr'o nevoie a societății și au fost întreținute, după darul la zidire al Românilor americani către mine, cu un foarte slab ajutor de Stat, și numai pentru unele din ele, au fost întreținute, zic, prin mijloace pe care orice bunăvoință, doar cu puțină inteligență în serviciul ei, le poate descoperi.

Afară de tipografia veșnicilor deficite, afară de cursurile de vară, cerute de Bucovineni, în frunte cu neuitatul Gheorghe Tofan, un om numai de credință și muncă, fără pretențiile care la noi fac sufletele caricaturale, afară de aceste adunări pe o lună ale unor oameni de toate vrăstele, dar cu o singură direcție morală, veniți din toate părțile românismului, și peste „vama cucului” din Carpații păziți de jandarmi, adunări având scopul de a primi liber lămuriri despre lucruri actuale și mai ales de a putea discuta ei între ei asupra lor, celelalte așezăminte s'au întemeiat unul după altul, unul născând firește pe celalt, *din mila de lucruri și din mila de oameni.*

Mila de lucruri. Vechea casă boierească agonisând lângă a mea, pe care din ruina de mai multe decenii o rechemasem la viață, culegând din pivniță elementele acoperișului. Zi de zi o vedeam perind în urletul câinilor bătrâni cari păziau mi-

zeria femeii de neam bun, oarbă, părăsită, cerându-și moartea care întârzia. Imprejmuirea de cetate, cu pridvorul de-asupra scărilor, înalte turnuri ascuțite, odăile pline de umbra vechilor chibzueli gospodărești, marile ferești de salon pentru lungi petreceri și harnice danțuri curate, prăpăstioasa coborire în strada de veșnic scârțâit al carelor, supt umbra de vară a teiului înflorind de poate un veac întreg, ciudata bucătărie cu nesfârșitul țuguu de șindrilă, nestrăbătuta grădină de pruni rari, încălciți de neîngrijirea atâtor ani de părăsire. Toate acestea trebuiau să moară odată cu ultima suflare a bătrânei fără vederi, înșepenită în patul neschimbat cu săptămânile, ultima slugă credincioasă fugind de foame, cu ultimul gemăt al dulăilor flămânzi din fața porții putrede. Imi era greu să privesc alături de mine această osândă.

Milă imi era și de ferma Sasului de lângă gară, făcută cu atâta grijă an de an, lună de lună, zi de zi, cu dragostea părintelui care își crește copilul. Pom lângă pom, butuc de viță lângă butuc de viță, strat de flori lângă strat de flori și, alături, cele două căsuțe clădite, scobite, împodobite ca o lumânare de botez. El îmbătrânise; se stingea de pe picioare, cercând în zadar vлага mâinii care odinioară crease aceste minuni. Lângă el boala-i istovia soția, tovarășa la lucrul casei ca și la lucrul sapei, căci totul se făcuse în familie, de familie, fără năimiți, fără slugi, ca pe vremea patriarhilor. Copiii crescuți mari, împărțiți în țări, în lume. Alături, unde ctitorul nu putuse cumpăra, prunii răzleți, strâmbi, cavernoși putreziau din picioare. Și parcă

Universitatea populară „N. Iorga” din Văleni

vedeam cu groază instalându-se capitalistul țuicei, cu singura preocupare a zăcătorilor de toamnă, lăsând ca buruiana să crească înaltă, acolo unde ochii de iubire păziseră atâta timp roada aleasă a pământului; vedeam casele căzând în ruine ori hidoase improvizații de mahalagiu bogat obrăznicindu-se în umbra nucilor centenari.

Milă simțiam și pentru iconele uitate prin poduri de biserici, biserici cari își cereau și ele un dram de milă, ca să nu cadă zidurile cojite și crăpate, ca să nu piară ultimele rămășițe ale frescelor spoite pe de-asupra, mângălite cu batjocura „picturilor” în ulei. Pentru manuscriptele dela 1600 care se topiau în praf, pentru zdrențele cărților bisericesti pătate de ceară și sămănate cu muștele din epoca Fanarioților, odihnind între file mucedu, pentru tot ce o vreme lasă în urma ei, ca să nu fi murit cu totul.

Viața trebuia rechemată, vrăjită înapoi, așezată în scaun de stăpânire, pentru învățătura zilelor nouă.

Și mă ajuta în această sarcină — grea pentru omul singur, pentru mine, cel veșnic singur, strigându-mi în pustiu durerea singurătății mele sufletești — mila de oameni, de atâția oameni.

Mila de sufletele femeiești tinere, de acele inimi de fete curate și bune, pe care le-a prins nemiloasa mașină, distrugătoare de viață intimă, a școlii. Infama școală abstractă, standardisată, aceeași pentru

orice loc, pentru orice neam, pentru orice fire. Inlocuirea dărză și proastă a creației spontanee prin norma neindurată a cărții purcuse din carte, pedagog din pedagog, dascăl din dascăl, ison din ison al unui cântec mort de veacuri. Școala omului plătit pentru a crea din bucățele de „lecții” cusute cap la cap, alți oameni cari vor fi plătiți și vor face pentru plată ceiace numai din prisosul sufletesc poate fășni în unde de clară viață nouă. Școala care nu știe ce este discreția incapabilă de a „spune lecția”, delicateța care nu poate face „tesele” cu hurta, modestia care se pierde pe scena trivială a „examenului”; școala care cultivă dărzenia în locul energiei și înăbușe fără milă glasul sfânt care vorbește singurătății. Școala de tumult și îmbrânceală, de gesturi ascuțite și de vorbe mârșave. Aceia care, pentru cât este rânduș în sufletul unui bărbat, poate merge încă, dar nu pentru femeia care, ca fată, ca mamă, ca matroană, trebuie să aibă nesfârșite izvoare de înțelegere, de iubire, de puțința ajutorului și sacrificiului. A trezi din nou forțele comprimate, asfixiate, strivite supt catedre și manuale, a li face capabile de a voi după cerințele adevărate ale propriei ființe, a li restitui farmecul suprimat prin atâtea impuneri de frunți încrețite și vociferări de muieri ascuțite de glas, a li reda încrederea, a li reface bucuria de a trăi, a li deschide, peste rămânerea în ochi a zidurilor și grilelor, orizonturile de lumină, aceasta am vrut-o.

A. S. R. PRINCIPELE CAROL
AL ROMÂNIEI A FOST DE FATĂ
LA INAUGURAREA ACESTEI SĂLI
DE CURSURI PENTRU ROMÂNII
DE PRETUTINDENI ÎN ZIUA DE 1.
IULIE 1912.

Placă de marmură, zidită într'unul din pereții Universității populare „N. Iorga“

Și m'am gândit la altele : la minoritățile care trebuie să știe românește pentru a avea o bucată de pâine. Atâta : să știe gramatica unei limbi pe care n'o înțeleg și n'o iubesc. Gramatica fără tot ce în limba vie se ține de veacurile istoriei naționale, de eforturile fericite ale generațiilor, pentru a izvorî alte frumuseți de graiu, fără o singură privire în acel suflet al neamului dela care vin și spre care se îndreaptă toate.

Mi-a fost milă de tristețile lor băiguieli românești, întovărășite de blăstăme împotriva celor pe cari, cu alte mijloace, pricepându-i tot mai bine, ar ajunge și a-i iubi. Și încă atunci când e vorba de un neam care e numai duioșie și generositate, numai sete de a mângâia și de a ajuta.

Am mai avut visiunea unui sfânt suflet singur, căruia în palatele din Sinaia, îi era frig de piatra munților, de piatra zidurilor și de piatra inimilor și care din tot ce cuprinde această largă țară, n'avea un bulgăre de pământ al ei.

Am unit împreună aceste simțiri, aceleași în fond, pentru lucrul care nu trebuie să moară și pentru omul care trebuie să fie, cât îi sunt date zilele, vesel și fericit.

Și eu, care, cu același gând, am făcut Casele României dela malurile Adriaticei la grădinile din marginea Parisului, am întemeiat așa și pe pământul iubit al țării mele.

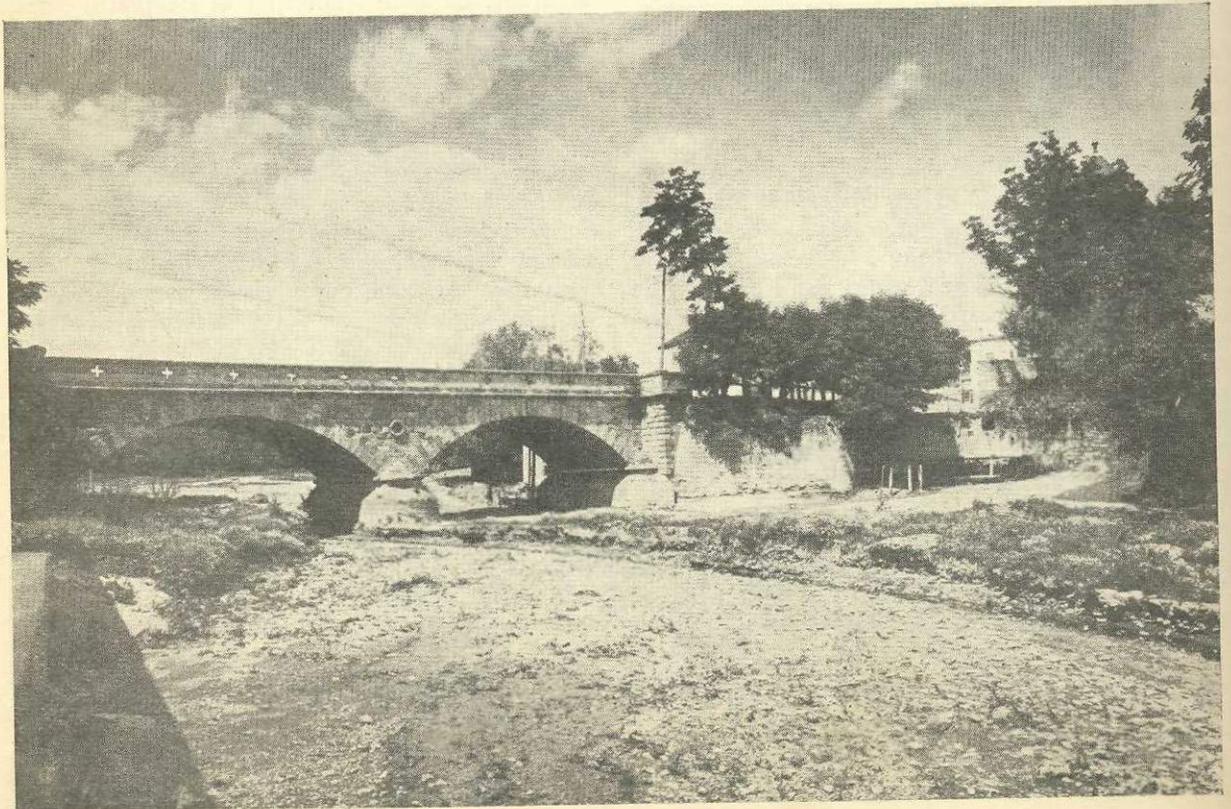
N. IORGA

Biserica din Valeni. (Desen de Elena Brătescu)

Teleajenul la Văleni

Podul peste Văleanca și cișmelele

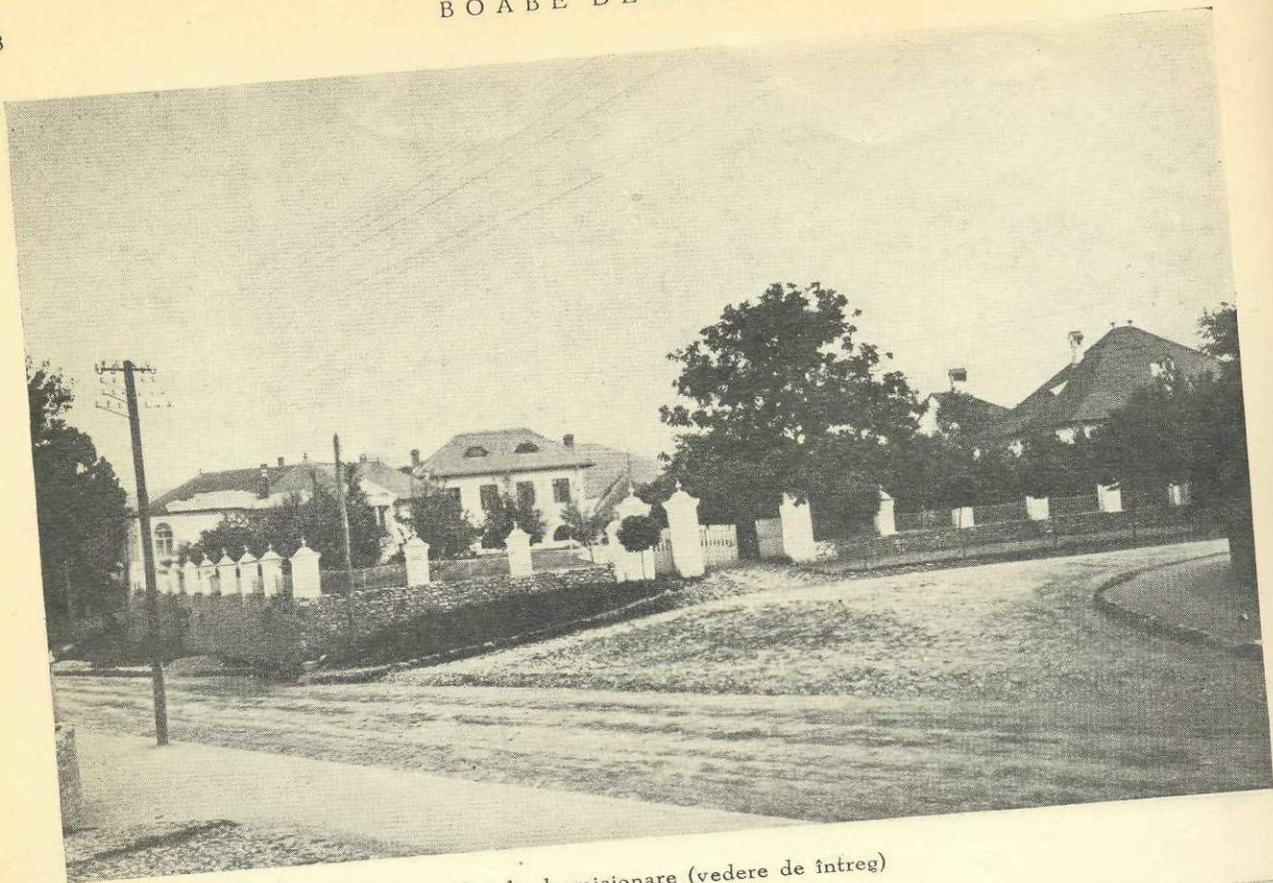

Tipografia Datina Românească

Culegătorie de litere

FUNDAȚIA
CAROL I
UNIVERSITATEA

Școala de misionare (vedere de întreg)

Școala de misionare (din curte)

Noua sală de cursuri a Școlii de misionare

Elevele Școlii de misionare în Iulie 1930

Muzeul bisericesc

Muzeul bisericesc (icoane și cruci)

Muzeul bisericesc (icoane și veșminte)

Așezământul Principesa Elena

FUNDAT
CAROL
IUN